

РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 378.014.5.016:796/799(477)

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.3>

Базиляк Наталія Олегівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури

імені Івана Боберського

ORCID ID: 0000-0002-9475-1213

УПРАВЛІНСЬКИЙ ДОСВІД ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ НІМЕЧЧИНИ

MANAGEMENT EXPERIENCE IN THE IMPLEMENTATION OF STATE HUMANITARIAN POLICY IN THE SPHERE OF EDUCATION MODERNIZATION IN THE MODERN HIGH SCHOOL SYSTEM OF GERMANY

У статті визначено, що сучасна німецька державна гуманітарна політика обумовлена низкою причин, серед яких, на сьогодні, на перше місце виходять прискорені темпи економічних та технологічних змін у державі, соціальні та демографічні зміни в країні. Звідси недостатність молодих високопрофесійних фахівців у різних секторах економіки, кадровий голод і, висока конкурентність за висококваліфіковані кадри на ринку людських ресурсів Німеччини. Натомість, значно змінилися вимоги сучасного покоління, створивши оновлену соціально-економічну формацію з молодих високопрофесійних фахівців, орієнтованих на самореалізацію, проектну роботу, і навіть нові сучасні кошти комунікації.

Обґрунтовано, що процес інтеграції державної системи вищої освіти до загальноєвропейського освітнього простору на прикладі співпраці міждержавних закладів вищої освіти нашої держави та Німеччини, аналізується їх роль у підтримці високого статусу вітчизняної освіти та науки, у підвищенні їх конкурентоспроможності та відповідності сучасним європейським стандартам. Ці фактори спонукали владу скерувати освітню політику країни на пошук цілеспрямованих та інноваційних кадрових рішень та звернули увагу на створення ефективної державної гуманітарної політики, спрямованої на вирішення соціально-орієнтованих проблем у сфері освіти та орієнтацію свідомості соціуму на безперервне навчання та підвищення кваліфікації професійного рівня.

З'ясовано, що Німеччина надає кожному німецькому громадянину можливість протягом усього життя безкоштовно здобути будь-яку освіту, а також підвищувати свою професійну кваліфікацію. Слід зазначити, що з моменту підписання Болонської декларації державами-членами ЄС вся європейська система вищої освіти зазнала серйозних змін. Детальні дослідження та результати реформ державної гуманітарної політики Німеччини відносять відповідність системи вищої освіти Німеччини сучасному світу, а також процес реформування системи освіти, зумовлених реалізацією Болонської декларації.

Доведено, що в системі гуманітарної політики Німеччини на сьогоднішній день спостерігаються зміни в реалізації тенденцій формування академічної свободи як головного принципу вищої освіти Німеччини, спрямованої на реалізацію студентами самостійної наукової роботи та наукових досліджень. У зв'язку з цим, у дослідженнях йдеться про протиріччя між німецькими університетами та Болонським процесом у вигляді комерціалізації системи вищої освіти, де наукове дослідження відійшло на другий план та визначило перевагу фактичних, а не дослідницьких знань.

Ключові слова: державна гуманітарна політика, етап, Німеччина, система вищої школи, управлінський досвід, сфера, модернізація освіти.

The article determines that the modern German state humanitarian policy is determined by a number of reasons, among which, today, the accelerated pace of economic and technological changes in the state, social and demographic changes in the country come first. Hence the lack of young highly professional specialists in various sectors of the economy, the personnel shortage, and high competition for highly qualified personnel on the German human resources market. The requirements of the modern generation have changed significantly, creating an updated socio-economic formation of young, highly professional specialists focused on self-realization, project work, and even new modern means of communication.

It is substantiated that the process of integration of the state system of higher education into the pan-European educational space is based on the example of the cooperation of interstate higher education institutions of our country and Germany, their role in maintaining the high status of domestic education and science, in increasing their competitiveness and compliance with modern European standards is analyzed. These factors prompted the authorities to direct the educational policy of the country to the search for purposeful and innovative personnel solutions and drew attention to the creation of an effective system of educational policy aimed at solving socially-oriented problems in the field of education and orienting the consciousness of society to continuous training and improving the qualifications of a professional level.

It was found that Germany provides every German citizen with the opportunity to obtain any education for free throughout his life, as well as to improve his professional qualifications. It should be noted that since the signing of the Bologna Declaration by the EU member states, the entire European system of higher education has undergone serious changes. Detailed studies and results of reforms of higher education in Germany refer to the conformity of the system of higher education in Germany to the modern world, as well as the process of reforming the education system caused by the implementation of the Bologna Declaration.

It has been proved that in the system of higher education in Germany today, there are changes in the implementation of trends in the formation of academic freedom as the main principle of higher education in Germany in the past, aimed at the implementation of independent scientific work and scientific research by students. In this regard, the research talks about the contradiction between German universities in the form of the commercialization of the higher education system, where scientific research took a back seat and determined the superiority of factual rather than research knowledge.

Key words: state humanitarian policy, stage, Germany, system of higher education, managerial experience, sphere, modernization of education.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Однією з позитивних тенденцій у зв'язку з формуванням вищої німецької освіти в умовах Болонського процесу можна визначити можливість додаткових урядових інвестицій, спрямованих на розвиток наукових досліджень та федеральних освітніх програм. Одними з найпопулярніших спеціальностей у Німеччині є електротехніка, інженерія, екологія, будівництво та машинобудування, а також аграрна освіта. Державна гуманітарна політика Німеччини у системі вищої освіти успішно розвивається по наступним магістральним напрямкам: впровадження культури толерантності, прав людини та демократії у освітні програми; вплив досвіду німецького академічного співробітництва на модернізацію освітнього процесу, зміна моделей навчання та контролю якості освіти; практика взаємного визнання професійної кваліфікації та академічної мобільності в національних та європейських університетах [9].

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Згідно з твердженнями сучасних дослідників, реформаторський процес вищої німецької освіти представляється у вигляді обмеження національної системи освіти, в якій надавалося право вибору студентами дисциплін, що вивчаються, та можливість індивідуальної програми кожного навчального семестру, а також проходження практики або поїздки за кордон з обміну, що зберігало б індивідуалізацію навчання та академічну свободу, характерну для збереження національних традицій вищої німецької освіти.

Модернізація німецької освіти, як взаємопов'язаний процес реформування всіх ступенів безперервної освіти спрямована на те, щоб не допускати властивих колишній системі розривів, та негативного досвіду, особливо між загальною та професійною освітою [1]. Одним із незначних недоліків німецької системи вищої освіти можна відзначити велике навантаження на студентів, а також можливість проходження виробничої практики безпосередньо в компанії, з якою укладено договір про освіту, та неможливістю проходження стажування в іншій компанії чи іншій економічній галузі.

Мета статті полягає в обґрунтуванні державної гуманітарної політики Німеччини у системі вищої школи щодо управлінського досвіду в контексті модернізації освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Система вищої освіти в Німеччині об'єднує в себе понад 400 вищих навчальних закладів, з них фінансовані з державного бюджету становлять понад 300, навчання в яких інтегрує основні напрямки міжнародної вищої освіти. Крім цього, існує кілька навчальних закладів, навчання в яких прирівняно до здобуття вищої освіти, такі як педагогічні інститути, медичні коледжі, філософсько-теологічні коледжі, коледжі спорту. У зв'язку з цим, у системі німецької вищої освіти відзначається зростаюча кількість міжнародних освітніх програм бакалаврату та магістратури з визнаних спеціальностей економіка, право та суспільні науки, що викладаються переважно англійською мовою та надаються переважно на безкоштовній основі.

Магістерські програми орієнтовані насамперед на науково-дослідну роботу студента, після закінчення якої, після складання державних іспитів та дипломного проекту, присвоюється ступінь магістра [7]. Крім цього, у сучасній Німеччині активно розвиваються інтегровані форми вищого навчання, що поєднують час навчання в університеті зі спеціальною професійною підготовкою, що уособлюють освоєння навчальних курсів у галузі бізнесу, а також інженерних та комп'ютерних наук, які є доповненням професійної підготовки студента.

Таким чином, високий рівень державної гуманітарної політики Німеччини визначається, на наш погляд, такими основними причинами: робота та інтеграція до програм вищої освіти різних інноваційних навчальних технологій та систематичне партнерство у супроводі освіти та стажування фахівців. Відповідно чинного Закону про вищу освіту та сучасної реформи викладання та навчання у системі вищої освіти, у процесі освоєння навчальних програм та консультативної діяльності студентів, у навчальних закладах країни широко використовуються дистанційне навчання, а також інформаційні та комунікаційні технології та ресурси, які представляють інноваційні мультимедійні програми та навчальні курси з віртуальними модулями.

На початку міжнародний ринок освітніх послуг є однією з арен гострої конкурентної боротьби провідних промислово розвинених країн. Міждержавні потоки студентів стали сьогодні важливою особливістю сучасної схеми здобуття вищої освіти, особливо у період інтеграції європейської вищої школи у рамках Болонського процесу [3]. Приплив іноземних студентів накладає на сторону особливу відповідальність за якість освітніх послуг, що надаються, сприяє розвитку економічних і культурних зв'язків між країнами. Концепція взаємопов'язана з основними напрямками соціально-економічної політики влади на довгострокову перспективу та визначає пріоритети та заходи реалізації генеральної, стратегічної лінії модернізації змісту вищої освіти.

Державна гуманітарна політика Німеччини відображаючи загальнонаціональні інтереси у сфері освіти та пред'являючи їх світовому співтовариству, враховує разом із тим загальні тенденції світового розвитку, що зумовлюють необхідність істотних змін у системі освіти. Важливим є прискорення темпів розвитку суспільства, розширення можливостей політичного та соціального вибору, що викликає необхідність підвищення рівня готовності громадян до такого вибору [5].

Динамічний розвиток економіки, зростання конкуренції, скорочення сфери некваліфікованої та малокваліфікованої праці, глибокі структурні зміни у сфері зайнятості визначають постійну потребу у підвищенні професійної кваліфікації та перепідготовки працівників, зростанні їх професійної мобільності. Система вищої освіти Німеччини є важливим чинником збереження місця держави у ряді провідних країн світу, її міжнародного престижу як країни, що має високий рівень культури, науки, освіти, інновацій та розвитку.

Особливе значення має розвиток плідного співробітництва з європейськими країнами, оскільки майбутнє сучасної державної вищої освіти невідворотно пов'язане сьогодні саме із Болонським процесом та модернізацією освітнього процесу до загальноєвропейського [8]. Зберігаючи найкращі традиції вітчизняної вищої школи, адаптуючись до європейських узгоджених хід дій у цій сфері, держава поступово стає більш відомою на ринку освітніх послуг країн Європи, зміцнюючи заслужений авторитет вищої школи та набуваючи додаткового досвіду.

Входження до Болонського процесу слід розглядати в контексті національних освітньо-стратегічних інтересів держави, розвитку зовнішньополітичного курсу країни та спрямованого на співпрацю та інтеграцію з Європою та її освітнім середовищем для збільшення залученості іноземних студентів та визнання державних дипломів на рівні із європейськими. Входження в Болонський процес передбачав довготривалу процедуру, до якої підійшли відповідально, що вимагала уважного вивчення всіх тонкощів і особливостей як державного, так і європейського досвіду.

Однією з основних цілей Болонського процесу є підвищення якості навчання та конкурентоспроможності європейської освіти на світовому ринку освітніх послуг, створення такої системи, що забезпечує сумісність національних освітніх програм [2]. Болонський процес дозволяє державній вищій школі активніше інтегруватися в європейську систему вищої освіти, збільшити мобільність студентів та викладачів, надаючи можливість під час навчання змінювати країну та університет для поповнення своїх знань. В цій інтеграції держава прагнула вступити в Болонський процес саме для того, щоб розширити права студентів та викладачів дати їм можливість розвиватися а системі освіти набувати нових граней для удосконалення.

Процес модернізації вищої освіти спрямовано затвердження нового місця нашої країни що глобалізується в світовому співтоваристві, пов'язаний з підтримкою відкритості, автономії, демокра-

тичності та світського характеру закладів вищої освіти як основи змісту модернізації змісту вищої освіти [10]. Інтеграція освіти до європейського освітнього простору сприяє підтримці високого статусу державної освіти та науки, підвищенню їх конкурентоспроможності та відповідності сучасним європейським вимогам та стандартам.

У стратегії реформування національної системи освіти багато в чому враховано рекомендації ЮНЕСКО щодо загальної платформи реформування професійної освіти. Вони спрямовані на відповідність вимогам сучасності, якості та інтернаціоналізації освіти, пов'язані з переходом від існуючої моделі вибіркової та концентрованої освіти та навчання протягом обмеженого часу до системи безперервної освіти для всіх, досить диверсифікованої та гнучкої системи, що відповідає швидко мінливому попиту на ринку праці.

Німецька наукова та педагогічна громадськість, викладачі та студенти зацікавлені у вирішенні назрілих у системі освіти проблем, готові до конструктивного діалогу, до реалізації цілей та завдань концепції на основі здорового глузду, з урахуванням історичного досвіду нашої системи та системи країн Європи [4]. Модернізація освіти нерозривно пов'язана з вирішенням проблеми академічної мобільності студента як однієї з найважливіших умов реалізації прав особи на якісну освіту.

Не секрет, що існує покоління державних стандартів не повною мірою сприяє мобільності студентів необхідно докорінно змінити підходи до розробки державних вимог до якості випускника на всіх рівнях професійну підготовку, починаючи з формування навчальних планів, робочих програм. Необхідно створити умови для зміни колишньої моделі навчання та контролю якості випускника, які зводилися до репродуктивного відтворення інформації та накопичених знань.

Вимоги до якості підготовки випускника мають відображати сучасні та перспективні потреби особистості та суспільства. Зміст стандарту має визначати мінімальні вимоги саме до випускника як результату навчального процесу, а не до самого навчального процесу [1]. Проте ми звертаємо увагу на проблему процесів цифровізації, впровадження цифрових та електронних ресурсів у навчальний процес у німецьких навчальних закладах, зумовлених сучасними епідеміологічними умовами, та часткового переходу на електронні освітні майданчики.

В результаті, всі університети Німеччини, на сьогоднішній день, після складного адаптаційного періоду, перейшли на повноцінне дистан-

ційне навчання, що має на увазі проведення відео лекцій. Ректори німецьких вищих навчальних закладів навчальний рік позначають як основні напрями у розвитку цифровізації університетів модернізацію технічного обладнання та розширення застосування ліцензійного програмного забезпечення для проведення відео конференцій [6]. Професорсько-викладацький склад університетів Німеччини, як основні проблеми цифровізації освіти в період пандемії, визначив також недостатність технічного оснащення, недостатню інформаційну та методичну підтримку у вигляді підвищення професійних компетенцій у сфері електронного навчання.

Існуючі протиріччя між зниженням якості німецької університетської освіти через повний перехід на онлайн навчання у світлі сучасних умов і, разом з цим, необхідністю впровадження інноваційних освітніх програм, необхідних для національної та міжнародної професійної конкурентоспроможності, визначили проблему трансформації майбутньої вищої освіти Німеччини в сучасну інноваційну освітню університетський ландшафт, заснований на змішаних формах та рішеннях, які мають на увазі інтеграцію дистанційного та очного навчання [9].

Обумовлено наявність, вже на сьогоднішній день, на численних інтернет-порталах німецьких університетів відкритих освітніх онлайн-курсів та електронних освітніх ресурсів, націлених на навчання студентів по всьому світу, а також на можливість ознайомитися з університетськими курсами потенційним студентам. У практиці державних вищих навчальних закладів розширено можливості варіативності навчальних планів професійної освіти. Одна з них збільшення годинника у блоці дисциплін національно-регіонального компонента, у блоці дисциплін на вибір студентів, що дозволяє студентам національних закладів вищої освіти самим вирішувати питання про можливість перезарахування дисциплін.

У низці провідних приватних закладів вищої освіти Німеччини існує тенденція модернізації системи державної вищої школи, поставивши собі високу планку досягнення у закладі вищої освіти європейського рівня. Послідовно реалізує модель інноваційного навчального закладу, розглядає інтеграцію освіти та науки як стратегічне завдання свого розвитку, це неодмінна умова підвищення якості освітніх послуг та всебічного розвитку особистості у державній гуманітарній політиці Німеччини.

Висновки з проведеного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Сьогодні процесу інтеграції та модернізації освіти сприяє регулярне проведення спільних науково-практичних конференцій, семінарів, навчання та стажування студентів, аспірантів, викладачів та слухачів у Німеччині. Особлива увага при формуванні єдиного загальноєвропейського освітнього простору приділяється створенню комфортних побутових та навчальних умов для студентів, викладачів та співробітників. У рамках академічної мобільності студенти з Німеччини можуть стажуються, особливо інтенсивно студентські академічні обміни відбуваються на факультеті економіки та фінансів.

Дистанційна вища освіта, що активно розвивається в даний час в Німеччині, націлена на задоволення освітніх потреб низки соціальних груп населення, таких як групи студентів з обмеженими можливостями здоров'я, іноземних студентів, які навчаються, мають сім'ї, і сприяє організації більш гнучкого доступу до вищої освіти в цілому. Розвиток міжнародних контактів із зарубіжними закладами вищої освіти на рівні обміну викладачами та студентами, науковою та навчально-методичною інформацією набуває сьогодні особливого значення у світлі реалізації положень Болонської конвенції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Клімова Г. П. Якість вищої освіти: європейський вимір. *Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 1. С. 203–210.
2. Кравець В. Актуальні проблеми та завдання вищої школи у світлі нового Закону України «Про вищу освіту». *Україна–Європа–Світ: міжнар. зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*. 2014. Вип. 14. С. 15–27.
3. Лисиця Н. М., Притиченко Т. І., Гронь О. В. Перспективи маркетингу економічних освітніх послуг в Україні. *Економіка розвитку. Серія: Механізм регулювання економіки*. 2017. Вип. 1 (81). С. 5–15.
4. Лошицька О. Л. Майстер-клас у системі роботи з педагогічними кадрами: методичний посібник. Ірпінь, 2015. 40 с.
5. Лук'янова Л. Б. Зміст інтегративно-рольової позиції педагога – андрагога у зарубіжній науковій думці. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 7. С. 257–266.
6. Матюх С. Інтернаціоналізація та транснаціоналізація діяльності вищих навчальних закладів на світовому ринку освітніх послуг. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. Вип. 36. Ч. 1. Т. 1. В-во ЧДТУ, 2014. С. 99–105.
7. Dirkx J., Millar K., Berquist B., Vizvary G. Draduate Student alearning Abroad: Emerging Trend? *International Higher Education*. 2014. № 77. P. 14–15.
8. Dudel B., Głoskowska-Sołdatow M. Współczesna przestrzeń edukacyjna uczniów klas młodszych. *Wielowymiarowość przestrzeni życia współczesnego dziecka* / red. J. Izdebska, J. Szymanowska. Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok, 2009. S. 171–182.
9. Farrugia C. A., Villarreal A. International Student Mobility in the United States. *International Higher Education*. 2013. № 71. P. 17–19.
10. Kinser K., Lane J. The Problem with Cross-Border Quality Assurance. *International Higher Education*. 2013. № 73. P. 18–20.